

AVRAM IANCU - 200!

28 iunie 1940 din povestirile martorilor oculari: „Basarabia a fost ocupată în două ore”

Angelina OLARU¹

La 28 iunie 1940, în urma unei înțelegeri cu Germania nazistă, exprimate în Pactul Molotov-Ribbentrop, teritoriile românești Basarabia, Nordul Bucovinei și Ținutul Herța au fost cedate Uniunii Sovietice. Deși au fost înlăturate, în 1941, trupele sovietice au reocupat aceste regiuni, în august 1944.

Azi, se împlinesc 84 de ani de la tragicul eveniment, iar consecințele pactului sovieto-nazist încă nu au fost anulate și rămâne o problemă deschisă pentru milioane de români.

Azi ca oricând, extrem de puținii martori rămași în viață ai evenimentelor tragice din 28 iunie 1940 povestesc urmașilor ce s-a întâmplat atunci în teritoriile noastre. În iunie 2006, am avut norocul să realizez un interviu cu doi asemenea martori oculari. Azi, acești scumpi bătrâni nu mai sunt în viață, dar povestirile lor au rămas și sunt extrem de valoroase pentru istorie.

Sursa foto: Arhiva personală. Regretații Claudia Cobasnian și Victor Chilianciuc, cu nepoțica, 2006

Mărturiile unor foști liceeni ai României Mari care au văzut intrarea tancurilor sovietice în Basarabia

Regretații Victor Chilianciuc și Claudia Cobasnian (Cobășneanu) au reprezentat una dintre cele mai de seamă familii basarabene, care a traversat toate perioadele istorice, de la ocupație – la proclamarea independenței Republicii Moldova. Cu idealurile încă vii ale anilor `20 -`30, acești oameni aveau marea speranță că, totuși, istoria se va repeta, într-un mod favorabil.

Claudia Cobasnian-Chilianciuc, eleva lui Alexandru Cristea, autorul melodiei imnului „Limba Noastră”, a văzut cum armatele sovietice au invadat satele noastre. **Ea a fost sora maestrului muzicii corale românești, Boris Cobasnian, care s-a afirmat în Constanța.** Odată cu raptul sovietic, familia ei nu reușise să se refugieze peste Prut, traversând perioade extrem de dificile, fiind nevoită să-și părăsească gospodăria, de frica deportării. La 28 iunie 1940, soțul Claudiei Cobasnian, doctorul în biologie Victor Chilianciuc avea 12 ani și locuia în Chișinău.

„Am avut ocazia să urc într-un tanc și să îmbrac o cască militară”

- Cum vă amintiți ziua de 28 iunie 1940? Care era atmosfera orașului Chișinău?

Victor Chilianciuc: În dimineața lui 28 iunie 1940, a venit mama acasă cam tristă și ne-a spus că rușii vor să ocupe Basarabia. Având 12 ani, nu prea înțelegeam ce se petrece. Maturii povesteau despre teroarea din Rusia și, involuntar, am început să plâng. În oraș, am văzut toate străzile încărcate cu tancuri și cu mașini militare mici („polutorki”). Militarii care se numeau „boiți” se laudau că acele tancuri au fost în războiul cu Finlanda. Mulți chișinăuieni, mai ales golănimea, ieșeau pe străzi ca să vadă ce se întâmplă.

Pe alocuri, se auzea: „Urrra..., urrra...” – cu un „r” grațiat strigau evreii, care dăduseră buzna în centrul Chișinăului, din partea de jos a orașului, unde locuia comunitatea lor. Unii orășeni plângeau, iar alții se bucurau. Cei mai mulți care plângeau erau intelectualii, ascunși pe la casele lor. Ei știau ce înseamnă bolșevismul.

Pe strada Kogălniceanu, în fața universității, s-au oprit câteva tancuri. Ostașii chemau copiii să urce la ei. Am avut și eu ocazia să urc într-un tanc și să îmbrac o cască militară.

„Băiete, noi suntem fără Dumnezeu!”

- Ați văzut violențe? Care era spiritul orășenilor?

V.C.: Militarii sovietici au intrat pașnic în oraș. Altfel, ar fi ațâțat poporul împotriva lor. Ostașii discutau cu orășenii. Eu înțelegeam bine rusa, deoarece o învățasem de la mama, care era originară dintr-un sat de la sud, unde se vorbeau preponderent ucraineana și rusa.

Majoritatea localnicilor ieșiți pe străzi întrebau „eliberatorii” din tancuri dacă în URSS vor avea libertatea religiei, dacă n-o să le interzică să se roage. Militarii răspundeau că nu vor exista probleme în acest sens. „O să vă rugați cât veți dori,” răspundeau. Unul dintre soldații sovietici mi-a spus-o direct: „Slușai, pațan, u nas Boga net!” („Băiete, noi suntem fără Dumnezeu!”).

¹ Articol semnalat de prof. univ. dr. Nicolae DIMA, cu nota: „Multumesc domn Mandicescu. Sa nu uitam nici odata de Basarabia si de Romania reintregită”.

AVRAM IANCU - 200!

Nr.7(47/iulie 2024)

Tata unui prieten de-al meu era secretar la un liceu din oraș. A doua sau a treia zi, l-au și arestat. Peste mulți ani, prietenul mi-a povestit cum a fost chemat el însuși la NKVD, unde îl terorizau: „A nu skaji, kakie tî deistvia protiv sovetskoj vlasti predprinimal?” („Ce acțiuni împotriva puterii sovietice ai întreprins?”) El le răspundea: „Mne bîlo tolîko 12 let.” („Aveam doar 12 ani”), „Znaem mî...” („Știm noi”...), spuneau sovieticii.

„În două ore, armata sovietică a ocupat toată Basarabia”

Claudia Cobasnian: La 28 iunie 1940, eram în satul de baștină. La un moment dat, s-a dat sfoară în țară că toată lumea trebuie să meargă la o anumită intersecție. Nu știa nimeni de ce. Am aflat ulterior că era o acțiune organizată de întâmpinare a armatei sovietice. Aflasem de la cei maturi că Moscova a dat ultimatum Bucureștiului, ca în 24 de ore, să-și retragă armata. În două ore, armata sovietică a ocupat toată Basarabia. Foarte mulți militari români au nimerit în prizonierat, deoarece nu reușiseră să se retragă. Aceasta, cel puțin, auzeam noi, copiii, de la maturi.

„Soțiile ofițerilor ruși mergeau la piață îmbrăcate în cămăși de noapte”

- Se știa că a fost semnat Pactul Molotov-Ribbentrop și că Basarabia a fost cedată?

C.C.: Nimeni nu știa nimic. Intelectualii care au reușit, au fugit în România. După ce se instalaseră noii stăpâni, unii basarabeni au trecut Prutul, prin multe formalități. Alții nu au reușit să convingă autoritățile sovietice să-i lase să plece. În noaptea spre 28 iunie, unii intelectuali au aflat că teritoriul va fi ocupat și s-au grăbit în două-trei ore să-și adune câte o valiză de lucruri și să plece. Cei care n-au reușit, au fost ulterior cercetați și arestați. Avocații, angajații primăriei sau profesorii se temeau să protesteze contra noului sistem. Ei știau că în URSS erau interzise orice fel de manifestații.

Militarii sovietici ocupaseră toate clădirile, lăsate de basarabeni refugiați. **Cel mai mare șoc pentru noi a fost să vedem soțiile ofițerilor ruși, îmbrăcate în cămăși de noapte (pe care le credeau rochii elegante, găsite în locuințele basarabenilor fugiți peste Prut, în care se instalau), cum mergeau la piață.** Toată lumea povestea cât de reduse erau. Istoria cu măslinile a înconjurat întreaga Basarabie. Peste o scurtă perioadă după tragica zi, au fost scoase în vânzare măslinile rămase în depozitele rămase. Se formaseră cozi imense. Noi nu știam ce-i aia coadă aici, în Basarabia. Stăteam la rând și două rusoaice vorbeau: „Nu știu ce găsesc oamenii ăștia în măslinile astea, că eu am luat două kilograme de măslină și două de zahăr și le-am fiert și nu mi-a ieșit dulceața.”

Sursa foto: Arhiva Federală Germană. Moscova 1940: Stalin și Ribbentrop

„Un rol esențial l-au avut grupările de propagandă dușmănoasă împotriva României”

- Cine erau organizatorii manifestațiilor prosovietice?

C.C.: În toate satele, existau organizații comuniste, încă de pe timpul României Mari. Acestea nu erau interzise prin lege. Tatăl meu îl cunoștea pe șeful organizației din satul nostru. Acțiunile prosovietice au fost bine pregătite. Un rol esențial l-au avut acele grupări de propagandă dușmănoasă împotriva României.

- Exista lume foarte speriată, probabil...

V.C.: Majoritatea oamenilor erau nedumeriți. Nu știau ce se petrece. Abia după o perioadă, basarabeni noștri și-a dat seama că „eliberatorii” ceia nu erau rușii care au fost în timpul țarismului. Doar salahorii și alte elemente de proastă calitate credeau că erau eliberați. „Până acum stăpâni v-au fost boierii. Acum noi suntem stăpâni”, ne ziceau „eliberatorii”.

„Dacă am fi ripostat atunci, astăzi am fi avut o altă soartă”

Mi-a povestit cineva că în timp ce militarii români se retrăgeau, mergea un ofițer cu mai mulți soldați în căruță, iar un țăran basarabean le spunea: „Am scăpat, în sfârșit, de jugul românesc.” Ofițerul le răspundea: „Ați scăpat de un jug de lemn, dar o să aveți altul de fier.” Cam așa s-a și întâmplat.

România trebuia să se opună măcar formal acestei agresiuni militare. Am fost cedați la ședința Consiliului de Coroană. **Dacă autoritățile române de atunci s-ar fi opus, ori ar fi tras măcar un foc de pușcă, cedarea din 1940, în plan internațional, ar fi fost considerată drept o agresiune militară, însă am fost cedați.** Dacă am fi ripostat, probabil, ar fi existat o altă cale pentru Basarabia.

[28 iunie 1940 din povestirile martorilor oculari „Basarabia a fost ocu \(evz.ro\)](http://evz.ro)